

LITERATUUR

1. Brink, F. H. van den (1955): Zoogdierengids van Europa. Amsterdam/Brussel.
2. Deekert, G. (1968): Der Feldsperling. Wittenberg.
3. Haan, J. de (1928): De Moezelerpeel I. Nat. Hist. Maandblad 17 (1928): 134-139.
4. — (1928): De Moezelerpeel II. Nat. Hist. Maandblad 17 (1928): 153-156.
5. — (1928): De Moezelerpeel III. Nat. Hist. Maandblad 17 (1928): 175-176.
6. Hens, P. A. (1965): Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg. Maastricht.
7. Hussen, A. M. (1962): Het determineren van schedelresten van zoogdieren in braakballen van uilen. Leiden.
8. Jongen, J. J. (1959): Limburg. In Handboek der geografie van Nederland. Redactie G. Mulder. Deel VI. Zwolle.
9. Smeets, A. (1960): Ontstaan en opbouw van de bodem van Midden- en Noord-Limburg. Nat. Hist. Maandblad 49: 119-125.
10. Vlerk, I. M. van der en Florschütz, F. (1950): Nederland in het Ijstijdvak. Utrecht.
11. Wille, H. (1947): Selektieve nestkasten in België. Het Vogeljaar 15: 435-440 en 453-459.
12. Zonneveld, J. I. S. (1947): Het Kwartair van het Peel-gebied en de naaste omgeving (Een sediment-petrologische studie). Dissert. Leiden.
13. — (1955): De laatste hoofdstukken uit de geologische geschiedenis van het Peelgebied. In het land van de Peel. 3-17. Maastricht.

Cremers, een schrijven voor van Dr. C. Franssen, Buitenzorg, waarin deze zijn vlindercollectie aanbiedt aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

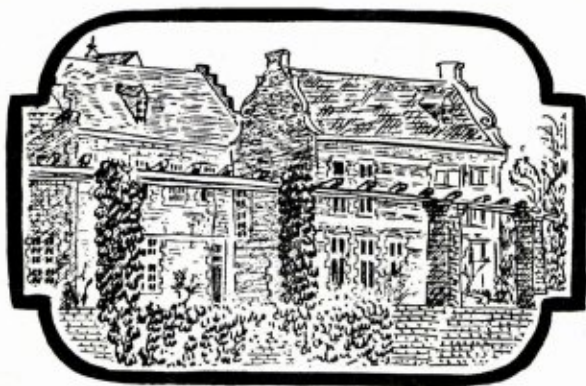
Vanaf februari 1928 verbleef Franssen in het toenmalige Nederlands Oost-Indië. Zijn verzameling had hij toevertrouwd aan de goede zorgen van zijn ouders in Roermond. Rector Cremers was de schenking hier komen bezichtigen en had haar in uitstekende staat bevonden, „...zoodat ze zich bevindt in 'n toestand, die op het oogenblik niet beter zou kunnen zijn”. Op de dag van de vergadering was de verzameling in het museum aangekomen en kon door de Rector met rechtmatige trots aan de bezoekers van de vergadering getoond worden, „...die intusschen de verzameling van Dr. Franssen hebben bekeken en nogmaals bekeken en daarover één en al bewondering waren...”. Met een allerhartelijkst woord van dank aan het adres van Dr. C. Franssen werd de collectie aanvaard. Deze heeft zich, zoals de Rector het uitdrukte, door deze schenking 'n „Monumentum aere perennius” in ons Museum gesticht (Natuurhist. Maandblad 20: 150).

Franssen heeft zijn vlindercollectie grotendeels in Midden-Limburg bijeengebracht (Roermond en omgeving). Ze geeft een goed beeld van de vlinderfauna van dit deel van onze provincie (van de spanners echter bevat de verzameling vrij weinig materiaal). Natuurlijk zijn er ook heel wat vlinders uit andere delen van ons land aanwezig en de exemplaren uit Wageningen en omgeving herinneren aan de Wageningse studententijd van de verzamelaar.

Met toestemming van Dr. Franssen is de collectie overgezet in de standaarddozen van het museum en opgeborgen in een stalen ladekast. Momenteel bestaat zij uit 37 dozen van 30 x 40 cm. Kast en laden zijn voorzien van het opschrift „Collectie Franssen”.

Van de talrijke zeldzame soorten in de collectie zullen enkele kort besproken worden. Vooreerst de door Franssen zelf genoemde dieren in zijn schenkingsbrief van 1931: *Agrotis glareosa*, *Agrotis sobrina*, *Celaena haworthii* en *Chrysophanus dispar*.

Paradiarsia (vroeger *Agrotis*) *glareosa* Esper. Deze soort werd door Franssen in 1923 gevangen te Maasniel. Het was toender-



DE VLINDERCOLLECTIE 'FRANSSEN'

door

A. W. P. MAASSEN

Tekeningen van Jan van Eijk.

Op de maandvergadering van 4 november 1931 te Maastricht las de voorzitter, Rector

tijd een uiterst zeldzame uil in ons land en er werd getwijfeld of hij hier wel inheems was, d.w.z. in staat zou zijn zich blijvend te handhaven (L e m p k e, 1939). Momenteel is *glareosa* geen zeldzaamheid meer. Vooral op enkele Zeeuwse eilanden wordt hij vaak in massale aantallen op het vanglakken en in de moth-trap aangetroffen. Maar ook in Midden-Limburg (o.a. Vlodrop, Herkenbosch, Meinweg, Belfeld, Tegelen) is deze uil een gewone verschijning geworden. In Zuid-Limburg werd *glareosa* gevangen in Stein en in 1968 werden een tiental exemplaren bemachtigd in Geulle (C o x en M a a s s e n).

Paradiarsia (vroeger *Agrotis*) *sobrina* Boisduval door Franssen en Lückner in 1920-1923 bij Roermond in zeer grote aantallen gevangen. Daarna jarenlang nauwelijks meer waargenomen. In het negende supplement (1962) rekent L e m p k e deze uil tot de grootste rariteiten van onze fauna. Te Vlodrop werden in 1965 liefst 26 exemplaren buitgemaakt en ook in de daarop volgende jaren werden hier en daar nog enkele dieren gevangen (M a a s s e n en v. O o s t e r h o u t, 1966).

Celaena haworthii Curtis is in Midden-Limburg nog altijd een zeldzame soort. Het optimale biotoop voor *haworthii* wordt gevormd door vochtige, veenachtige terreinen, waar wollegras moet voorkomen als voornaamste voedselplant voor de rups. En zulke terreinen zijn er niet veel meer!

Thersamonia (vroeger *Chrysophanus*) *dispar* Haworth. De collectie bevat 4 stuks van de beroemde Grote vuurvinder uit Friesland. In 1915 werd deze prachtige vlinder in de omstreken van Wolvega ontdekt door W a r m o l t s, die de gevangen imago's aan R. A. P o l a k te Amsterdam zond. De Wethouder van Onderwijs verleende de onderwijzer P o l a k buitengewoon verlof om in Friesland een nader onderzoek te gaan instellen! En hij ontdekte *dispar*-populaties in de moerasgebieden van de Lindevallei. Het was een opzienbarende entomologische ontdekking! De Grote vuurvinder heeft zich uitstekend weten te handhaven en zijn areaal zelfs iets uitgebreid (de vlieggebieden staan onder bescherming van It Fryske Gea). Zie ook B o e r L e f f e f, 1963.

Palaeochrysophanus hippothoe L. Van deze uit ons land momenteel zeer waarschijnlijk ver-



Thersamonia dispar Haw.

dwenen vuurvinder bevinden zich 5 Nederlandse exemplaren in de collectie. Voorwaar een prachtig bezit!

Clossiana euphrosyne L. De laatste decennien is deze vlinder zeer zeldzaam geworden. In de verzameling zijn niet minder dan 11 exemplaren van Roermond aanwezig.

Callimorpha dominula L. Een ware rareiteit voor ons land, dat aan de rand van het verspreidingsgebied van de soort ligt. In de collectie bevindt zich een exemplaar van de St. Pietersberg, 24. VI. 1908. Op 12. VII. 1967 werd een *dominula* te Tegelen gevangen (O t t e n h e y m, 1968).



Callimorpha dominula L.

Lithophane furcifera Hufnagel. Deze uil wordt nog slechts uiterst zelden gevangen. In 1968 had R e i h s het geluk een exemplaar aan te treffen op smeer te Belfeld. In de collectie Franssen zijn twee stuks van Maasniel aanwezig.

Polymixis flavicincta Schiff. Een momenteel zeer zeldzame vlinder in ons land (ook in de ons omringende gebieden). Alleen in het Gooi wordt *flavicincta* nog vrij regelmatig gevangen. In de vorige eeuw kwam deze soort wat meer voor. Het exemplaar van Franssen werd 3. X. 1921 door hem in het „Linnerbosch” te

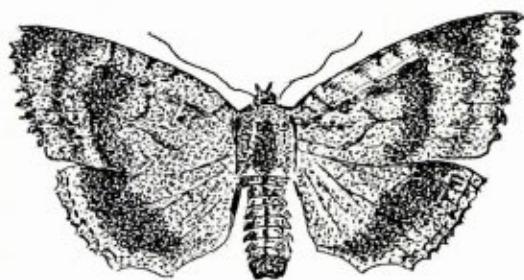
Linne gevangen. Voor zover bekend is *flavicincta* na 1921 niet meer in Limburg aangetroffen. Het is wel interessant te kunnen vermelden, dat *Bogaard* in 1968 te Hendrik Ido Ambacht (Z.H.) een exemplaar van deze soort te pakken kreeg.



Xylena exsoleta L.

Uit Roermond en omgeving zijn nog diverse „betere” soorten in de collectie aanwezig: *Eugraphe sigma* Schiff., *Amathes castanea* Esper, *Mamestra dysodea* Schiff., *Hadena confusa* Hufnagel, *Lithophane lamda* Fabricius, *Xylena vetusta* Hübner, *Xylena exsoleta* L., *Xanthia croceago* Schiff., *Conistra erythrocephala* Schiff., *Cryphia algae* F., *Mormo maura* L., *Apamea funerea* von Heinemann, *Mormonia sponsa* L., *Nyssia zonaria* Schiff.

Ook uit andere delen van ons land zitten interessante soorten in de verzameling: *Brenthis ino* von Rottemburg, *Melitaea diamina* Lang, *Boloria sifanica* Grun-Grzhimailo, *Hemaris tityus* L., *Nudaria mundana* L., *Arctia villica* L., *Spaelotis ravidia* Schiff., *Apatele euphorbiae* Schiff., *Chloridea viriplaca* Hufnagel.



Mormo maura L.

Colias chrysothème Esper werd door *Franssen* als f.n.sp. voor ons land gevangen. Het exemplaar zit helaas niet in zijn collectie, wel een dier met het etiket „Deutschland”.

Naar aanleiding van de ontdekking van *Colias palaeno* L. in Zuid-Limburg, publiceerde *Franssen* zijn vangst van *Colias chrysothème* Esper in augustus 1917 te Melick bij Roermond (*Franssen*, 1929). Hij had de vlinder cadeau

gegeven aan het museum van het Missiehuis te Steyl. In zijn artikeltje in het Maandblad gaf *Franssen* Rector *Cremers* in overweging te trachten, het enige in Nederland gevonden exemplaar naar het Natuurhistorisch Museum te brengen. Zou de Rector het vergeten hebben of maakte de Overste van het Missiehuis toch bezwaren? (*Franssen* veronderstelde in zijn artikeltje, dat deze wel zou toestemmen). In 1929 heeft *Bentink* de vlinder nog gedemonstreerd op de Wintervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging te Wageningen. Toen *Lempke* in 1937 het museum te Steyl bezocht, was het bewuste dier verdwenen. Vele jaren later is het exemplaar opgedoken in de collectie van de bekende *Colias*-specialist Dr. E. *Reissing* te Kaufbeuren-Allgäu. Het oorspronkelijke etiket zat er nog aan:

Type van Nederland !!
Gevangen door
Gebr. Caspar en Max Franssen
18 augustus 1917
te Melick bij Roermond

Colias chrysothème Esper is nadien nooit meer in ons land aangetroffen. Zie ook *Lempke*, 1960.

Summary

Some notes on the collection of Macrolepidoptera, collected by Dr. Franssen. This collection belongs since 1931 to the Natuurhistorisch Museum at Maastricht.

Literatuur

- Boer Leffef*, W. J. 1963, De Grote vuurvliinder (*Thersomonia dispar* Haw.) — De Levende Natuur 66: 11-14.
Franssen, C., 1929, *Colias chrysothème* in Limburg — Natuurhist. Maandblad 18: 92.
Lempke B. J., 1939, Cat der Ned. Macrolepidoptera, IV — Tijdschrift voor Entomologie, deel 82.
Lempke B. J., 1960, *Colias australis* Verity en *Colias chrysothème* Esper — Ent. Berichten 20: 8.
Maassen, A. W. P. en *Oosterhout van*, J. J. 1966, Een nieuwe vindplaats van *Paradiarsia sobrina* Boisduval (Lep., Noct.) — Ent. Berichten 26: 5.
Ottenheym, C., 1968, Vangsten van Macrolepidoptera in midden-Limburg in 1967 — Ent. Berichten 28: 164.